УДК: 634.8 ДОІ 10.47279/2709-3727-2020-2-1

МАТІЄГА О. О., в.о. директораЗакарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції НААНУ

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ НААН

Закарпатська державна сільськогосподарська дослідна станція, працює над комплексом питань наукового забезпечення розвитку аграрного сектору Закарпатського регіону. Координація наукової роботи здійснюється з 15 головними установами НААН. Співробітниками установи науково-дослідна робота виконується з 15 ПНД, які включають 24 завдання другого рівня з них 13 фундаментальних, 19 прикладних та 2 пошукових. Чисельність працюючих в дослідній станції становить 52 працівники, з них наукових працівників 32, в тому числі 12 кандидатів наук та 3 доктори наук. У кінці 2018 року захистила докторську дисертацію Кормош Світлана Михайлівна.

Дослідна станція, фундаментальні, мікроелементи, сільськогосподарські культури.

Постановка проблеми.За результатами проведених досліджень у 2019 році з питань розробка засобів управління кругообігом мікроелементів в системі ґрунт-рослина для передгірної та гірської агрокліматичних зон Закарпаття встановлено, що доступність мікроелементів сільськогосподарським культурам залежить як від ґрунтових умов (гранулометричний склад ґрунтів, реакція ґрунтового розчину, проявлення синергізму або антагонізму між окремими елементами, вмісту органічної речовини і її складу тощо), так і самих рослин. Основними засобами управління мікроелементним живленням сільськогосподарських культур які визначають рухомість мікроелементів і важких металів ґрунтах Закарпатської області є: зменшення кислотності ґрунтового розчину, підвищення вмісту гумусу та зменшення ступеня оглеєння ґрунтів.

Мета і завдання полягає у процесі проведення досліджень, моніторинг стану та удосконалення комплексу протиерозійних заходів з організації земельних угідь та оптимальні засади землекористування для умов гірської зони Карпат.

Результати дослідження. На основі досліджень створено банк даних, які включають визначальні ґрунтові, природно-кліматичні, господарсько-економічні та інші характеристики земельних ресурсів гірської зони Карпат та с/г культур. Дослідженнями доведено, що бактеріальне добриво «Філазоніт» має переваги ґрунтозахисної дії застосування перед традиційними добривами, а саме: він сприяє утворенню потужнішої кореневої системи, яка може транспортувати більше поживних речовин та води; сильнішого стебла, яке більш стійке до погодних умов; розвитку більших, стабільніших надземних частин рослин з темно-зеленим забарвленням листків; розвиваються однорідні рослини, які здоровіші та сильніші; покращується водний баланс рослини; збільшується врожайність на 15-40% в залежності від культури та покращується якість продукції; поліпшується структура ґрунту, відновлюються процеси утворення гумусу, температурний та водний баланс; зменшується ефект підкислення ґрунту мінеральними добривами; здійснюється природозахисна функція; використання препарату «Філазоніт» зменшує обсяг робіт та витрат виробника; зменшується собівартість продукції.

Дослідження з картоплею проводяться у семи селекційних розсадниках та розсаднику розмноження перспективних номерів для підготовки їх в Державне сортовипробування. Проведені дослідження дозволили виділити у розсаднику попереднього випробування номери з проявом ознаки вище стандарту Слов'янка: 16.180 – 4, 16.153 – 10, 16.157 – 1, 16.171 – 6 та шість номерів з підвищеним вмістом крохмалю. Виділено два зразки з високою стійкістю проти фітофторозу: 16.175 – 5, 16.153– 9.

За результатами проведеної роботи у розсаднику конкурсного випробування виділено зразки з раннім накопиченням урожаю: 14.60 – 2, 14.240 – 14 та 14.39 –28. За результатами кінцевого збирання урожаю вищою урожайністю за стандарт Свалявська характеризувались дев'ять зразків: За вмістом крохмалю в бульбах

виділився зразок 14.240 – 5. Виділено п’ять номерів з високою стійкістю проти фітофторозу.

Продовжується розроблятися база даних з особливостей характеру успадкування стійкості проти фітофторозу в поєднанні з ранньостиглістю вихідного селекційного матеріалу Удоскона-

люється методика селекційного процесу з створення високопродуктивних сортів картоплі в поєднані з комплексною стійкістю проти хвороб, шкідників та факторів зовнішнього середовища.

За результатом виконання досліджень удосконалено механізм визначення продуктивних якостей добазового та базового насіннєвого матеріалу картоплі. Сорти картоплі Свалявська, Мукачівська, Ужгородська, що адаптовані для західного регіону та гірської зони рекомендуємо для оздоровлення та насінницькі роботи з метою подальшого використання у виробництві.

За одержаними даними звітного періоду широко проводились теоретично-методологічні напрями досліджень з пряно-ароматичних та овочевих культур. Найбільш ефективним температурним і гідротермічним фоном одержання підвищеної урожайності плодів і сухого меленого порошку є 3451 °С та опадів 317,3 мм, ГТК=0,92, урожайність становила – 13,59 т/га і вихід сухого порошку 1,59 т/га. За показниками стабільності урожайності перцю пряного солодкого (паприки) виділено: Фестиваль, Колочаї-622, ВО-3 і Бене (b_i=0,10-0,44); за ЗАЗ Б-8, К-401, Берегівський великий, Бактянець (V_i=3,50, 2,97, 2,10, 2,00); за САЗ Фестиваль, ВО-3, Колочаї-622 ($\sigma^2САЗ_i$=0,86, 3,40, 3,43); за відносною стабільністю Фестиваль, Бене, ВО-3, Колочаї-622 (Sg_i=12,79, 21,82, 23,16, 23,74). Параметри $СЦГ_i$ за урожайністю плодів були найвищими у зразків Бене, Фестиваль, ВО-3 і Колочаї-622 (7,30; 6,39; 6,22 і 6,05 відповідно).

За результатами проведених досліджень у плодівництві розроблені основні елементи технології вирощування яблуні та груші. У 2019 р. продовжувалися дослідження з моніторингу стану насаджень основних плодових культур. У результаті проведених досліджень визначено основні метеорологічні фактори, що зумовлюють ріст, урожайність, ураження шкідниками та хворобами і адаптивну здатність сортів до несприятливих умов зовнішнього

середовища. Встановлено суми активних температур необхідних сортам різного походження для проходження основних фаз розвитку і достигання плодів та своєчасного завершення ростових процесів. Підтверджено стійкість до парші та високу продуктивність сортів яблуні Топаз, Перлина Києва, Джонаголд Едера, (30,1 - 32,0 т/га) та груші - Киргизька зимова Талгарська красуня, Яблунівська,, Стрийська, Ноябрська (31,8- 38,2 т/га). В умовах року досліджень врожайність яблуні становить 12,5-32,0 т/га, та груші 16,4-38,2 т./га. в залежності від сорту.

За результатами вивчення імунних та стійких до захворювань сортів яблуні в період початкового плодоношення підтверджена імунність та стійкість 8 сортів до ураження паршею та борошнистою росою, а також за показниками росту і врожайністю виділяються сорти Топаз, Аскольда, Пінова, Чемпіон, Реанда (29,8-30,1 т/га).У 2019 р. відповідно до етапу досліджень визначено ефективність основних методів захисту насаджень від шкідників та хвороб, а також проведений добір та оцінка 24 нових інтродукованих сортів персика у виробничих умовах саду. За показниками росту та розвитку виділяються сорти Cresthaven, Gracia, Radost, Harbinger, Dixired, Favorita Morettini, Teska, Flamingo, Luna, Fertilia Morettini, Fairhaven, Marina. Відмічено початкове плодоношення у сортів Dixired, Favorita Morettini, Cresthaven, Harbinger, Luna, Fairhaven, відповідно – 1,5-14,8 кг з дерева.

У виноградарстві згідно програми досліджень вивчено сорти вітчизняної та зарубіжної селекції та виділити кращі стійкі до хвороб і шкідників. За комплексом ознак проведених досліджень в умовах звітного року виділяються сорти - Мускат одеський, Аркадія, Восторг, Кобзар, Загрей, Флора. В умовах значної кількості опадів протягом вегетаційного періоду (рівень ГТК – 1.1-1.7.) підтверджена стійкість до основних хвороб. За продуктивністю дані сорти переважають контроль, відповідно урожайність становила – 9,3 – 13,2 т/га. Дещо нижча біологічна урожайність відмічена у технічних сортів і складала 7,3-9,4 т/га.

У виноробстві проведено підбір оптимальних режимів створення нової високоякісної винопродукції залежно від фізикохімічного складу нових інтродукованих сортів. Проведено дослідження хімічних показників сусла та виноматеріалів з нових

сортів селекції Інституту виноградарства і виноробства. Найкращі показники отримано у сортів Аркадія, Восторг, Кобзар Мускат одеський.

Польові дослідження із застосуванням добрив і меліорантів свідчать про більш позитивний результат із застосування комплексного добрива у варіанті 8 Фон +N60P60K60 + доломітова мука + шлак фосфат ніж на варіантах 2 Фон +P30K30 і 3 Фон +P60K60 та 1 контроль без добрив, де одержано 346ц/га зеленої маси, що на 164 більше ніж на контролі і на108 ц/га 84ц\га у варіантах 2 ,3.

Проведено виділення комплексу цінних господарсько-біологічних ознак, та виділено їх джерела і донори з метою розширення генетичного різноманіття кукурудзи для умов Закарпаття. Загальний обсяг колекції налічує 335 зразків кукурудзи, які походять з 9 країн світу.За 2019 рік інтродуковано з України 5 зразків кукурудзи. Серед них виділено зразок ЗК 530 з високим рівнем продуктивності рослин та стійкістю до екологічних умов.У результаті випробування 135 гібридів власної селекції виділено 9 гібридів різних груп стиглості з урожайністю від 9,48 до 12,72 т/га, які перевищили відповідні стандарти на 0,64-36,5 %, були високоадаптивні до місцевих умов.

На демонстраційному полігоні серед гібридів кукурудзи вітчизняної селекції виділено найбільш урожайні зразки: ДН Корунд – 11,64 т/га, Варта МВ – 11,88 т/га, Вимпел МВ – 13,8 т/га, Серпанок МВ – 14,52 т/га, Донор – 15,0 т/га, які є перспективними для вирощування в умовах Закарпаття.

У 2019 році подано на реєстрацію 3 лінії-донори цінних ознак (ЗК 25, ЗК 29, ЗК 351), вирощено насіння 6 зразків кукурудзи для закладки до Національного сховища, у 30 зразків відновлено схожість насіння, 14 пакето-зразків насіння кукурудзи власної селекції передано науково-дослідним установам України для використання в наукових і навчальних програмах.

Продовжуються дослідження з науково-методичних основ формування та підтримання базової колекції тютюну і махорки на основі інтродукції та створення вихідного селекційного матеріалу.

У результаті проведених досліджень встановлено індивідуальні і незалежні від генетично детермінованого рівня кількісних ознак

реакції різних сортів тютюну за погодних умов. Ідентифіковано сорти, що стабільно відтворюють високий рівень господарсько-цінних ознак в контрастних погодних умовах вирощування: за ознаками насіннєвої продуктивності – Соболчський 33, Берлей 9 та Гостролистний 6; за ознаками структури урожаю вегетативної маси та дещо мінливими ознаками насіннєвої продуктивності – Бравий 200 та Темп 400.Паспортизовано 389 зразків. Передано на зберігання 227 зразки тютюну та 17 зразків махорки.

Значним доробком фахівців станції єоцінка комплексу господарсько-біологічних ознак рідкісних і зникаючих сортів плодових і горіхоплідних культур у колекціях Закарпаття та виділення цінних зразків для ефективного використання у селекційному процесі. Проведені згідно календарного плану фенологічні спостереження, оцінка виділених сортів дублетної та ознакових колекцій яблуні, груші та сливи за цінними господарсько-біологічними ознаками. Виділені сорти носії цінних ознак.

Підтверджено поєднання цінних господарсько-біологічних властивостей та стійкості до основних хвороб для 14 сортів-донорів за комплексом ознак: Бельфлер жовтий, Соліварське берегівське, Соліварське благородне, Пармен зимовий золотий, Ренет Вільмоша, Пепінка литовська, Довганики Губарстон, Черепаня, Феркованя, Ейдешолмо, Конфєтноє, Гланерки, Дівоче.

В цілому в колекціях зберігання зразків знаходиться 153 сорти плодових культур, з яких 85 сортів яблуні, 42 сорти груші, 18 – сливи, 8 - горіха грецького, 10 форм клонових підщеп груші та 12 форм клонових підщеп яблуні в маточниках та колекційних садах.

Проведено також оцінку прояву мінливості основних ознак ароматичних рослин, залежно від агро кліматичних умов року. Пряму залежність виявлено між ГТК та урожайністю у любистку лікарського (r=0,77) та ефективним фоном одержання підвищеної урожайності сировини є: САТ – 3363 ºС, сума опадів 270,8 мм та ГТК=0,81. Виділено зразки любистку лікарського: за короткою тривалістю вегетаційного періоду: Redeji та МЛЛ, урожайністю – МЛЛ, Корал і Redeji (28,3, 28,0 і 27,3 т/га); середньою масою рослини – МЛЛ (707,5 г), Корал (700,2 г), Redeji (682,5 г); морфологічними ознаками: – Корал (7-м ознак), МЛЛ (6-ть ознак) і КЙ (4-и ознаки). Перспективними для селекційної роботи є

зразки любистку лікарського: Корал (7 ознак), МЛЛ (6 ознак) і КЙ (4 ознаки). Доведено, що кращими зразками за вмістом: сухої речовини – КЙ (23,0 %), МЛЛ (20,0 %); аскорбінової кислоти: – Корал (32,5 мг/100 г), МЛЛ (32,3 мг/100 г); ефірної олії: – Корал (0,28 % або 0,93 % на а.с.м.), МЛЛ (0,28 % або 0,80 % на а.с.м.). За параметрами стабільності урожайності перспективними були зразки любистку лікарського: Lovedge (b_i=0,23 і 0,24, $\sigma^2САЗ_i$=674,89 і 1,16, $СЦГ_i$=245,6 і 9,75), МЛЛ (b_i=0,13, $\sigma^2САЗ_i$=1166,80 і 1,84, $СЦГ_i$=243,1 і 9,75), Мрія (b_i=0,40, $\sigma^2САЗ_i$=1977,01 і 3,12, $СЦГ_i$=229,3 і 9,19), Корал (b_i=0,43, $\sigma^2САЗ_i$=2267,62 і 3,64, $СЦГ_i$=232,1 і 9,29);

Рекомендовано класифікатор додаткових ознак за продуктивністю любистку лікарського та визначено їх параметри і рівень прояву, проведено розподіл за категоріями та виділено перспективні зразки любистку лікарського, а саме КЙ, Корал, МЛЛ.

Серед теоретично методологічного аспекту досліджень вагомим є розробка методики скорочення селекційного процесу шляхом застосування явища апоміксису при створенні нових високопродуктивних сортів тютюну, виділення перспективних гібридних форм для конкурсного вивчення. У результаті дослідження за ростом і розвитком гібридів - апоміктів встановлено кращі для конкурсного вивчення. Серед кращих слід вказати на гібрид - апомікт Жовтолистний 36/Берлей 9/10 другого року випробовування. Цей гібрид можна віднести до сортотипу Соболчський з зеленим забарвленням листка, при достиганні стає спучений з жовтуватими плямами. Гібрид - апомікт Берлей 9/10/Берлей 7 також характеризується високими продуктивними ознаками, відноситься до сортотипу Соболчський з зеленим забарвленням. Виділені також такі гібриди-апоміkти: Берлей 7/Берлей 9/10, Берлей 9/10 / Спектр, Пологі шарго/Спектр, Спектр/Берлей 9/10, Берлей 7/ Пологі шарго.

У результаті детального аналізу виділених гібридів - апоміктів встановлено коефіцієнт повторюваності та варіювання господарсько-цінних ознак за роки випробування Спектр / Берлей 9/10 та Жовтолистний 36 / Берлей 9/10 володіють високим коефіцієнтом повторюваності за висотою рослин, довжиною і шириною листка та дещо менше за кількістю листків.

Дуже важливо простежити ймовірність закріплення ефекту гетерозису у апоміктів A_2 та виділити форми із константними ознаками для виробничого впровадження. На основі тривалих досліджень встановлено, що метод кастрації квіток та відведення під ізолятор дає з високою точністю констатувати, що досліджувана форма володіє апоміктичним методом розмноження і лише після такої перевірки висівається чи відкладається насіння на зберігання.

Наведено матеріали відхилення прояву ознак за роки пересіву. Відмічено досить високі розбіжності у величині параметрів висоти рослин, тривалості вегетаційного періоду та значно менше кількості технічно придатних для збирання листків і стабільними розмір листків (довжина і ширина). Слід відмітити високу властивість апоміктичного розмноження і роки пересіву не вплинули на втрату властивості безстатевого розмноження.

Не менш важливими є проведення експериментів у тваринництві. Особливу увагу звернуто на ролі макро-, мікроелементів та інших чинників перліту у регуляції метаболічних процесів і конверсії поживних речовин корму при згодовуванні його птиці.Експериментальна частина досліджень проводилася на молодняку гусей оброшинської породної групи в індивідуальних господарствах працівників дослідної станції. Було сформовано 3 групи молодняку гусей віком 4 тижнів, по 10 голів у кожній, по принципу аналогів за однакових умов годівлі та утримання. Птахи контрольної групи отримували основний раціон, а двох дослідних груп отримували основний раціон з додаванням перліту та цеоліту у кількості 2 % від маси комбікорму відповідно. Показники продуктивності І група становили: несучість – 39,0 шт. на голову; маса яйця – 161,7 г; запліднюваність – 84,9 %; виводимість – 76,1 %;збереженість – 94,0 %.Показники продуктивності гусей ІІ група становили: несучість – 42,1 шт. на голову; маса яйця – 169,1 г; запліднюваність – 82,5 %; виводимість – 74,5 %;збереженість – 92,2 %.Гуси ІІІ групи характеризуються відповідно вищими показниками ніж гуси І групи: за несучістю на 2,1 %, запліднюваністю – 0,9 %, виводимістю - 1,1 за збережненістю – 1,8 %, за масою яйця – 1,03 %.

Результативними були досліди з вивчення впливу генотипу баранів - плідників асканійської м’ясо-вовнової породи на рівень

розвитку продуктивних та відтворювальних ознак овець закарпатського типу породи прекос. Встановлено рівень розвитку кількісних та якісних показників основних селекційних ознак батьківських генотипів та виявлено селекційно-цінні генетичні параметри.В дослідній та контрольній групах вівцематок використовували баранів-плідників асканійської породи та баранів-плідників породи прекос відповідно.Міжпородне схрещування на фоні збалансованої годівлі тварин сприяє більш повній реалізації основних селекційних ознак батьківського баранів-плідників асканійської породи та позитивно вплинуло на ріст та розвиток помісного молодняка і середньодобових приростах нащадків (баранчики, ярки) у дослідній групі на 10,5 % та 6,9 % у порівнянні з тваринами-аналогами контрольної групи.Хороше успадкування основних селекційних ознак нащадками (ріст, розвиток, густина вовни) вказує на значний потенціал збільшення м'ясної та вовнової продуктивності помісного молодняку.

Серед важливих завдань у тваринництві та переробці молочної продукції було удосконалити і впровадити технологію одержання та безвідходної переробки овечого молока для особистих господарств населення гірського краю Українських Карпат. Розроблено комплекс технологічних прийомів виробництва та переробки овечого молока у високоякісну сирну продукцію.Сформовані групи високопродуктивних племінних маток української гірсько-карпатської породи (племінне ядро до 630 голів) з високо генетичними задатками племінних якостей з настригом вовни 2,2-2,5 кг. живою масою в 45-56 кг.. Відпрацьовано метод вирощування ягнят при короткому підсисному періоді (75 днів) з метою збільшення дійного періоду до 135 днів, за рахунок чого виробництво товарного молока збільшується на 37-51 %. Від однієї вівцематки за лактаційний період 135 днів можна надоїти 107,3 кг. і більше молока, тоді як при традиційному методі 75 днів дійного періоду надоюють до 52,0 кг., молока, що менше на 55,3 кг.

Вагомим для Закарпаття та Європи в цілому є удосконалення системи селекційної роботи з гуцульською породою коней.Визначено основні характеристики коней гуцульської породи різних типів та особливості їх поведінки. Типи коней гуцульської породи відрізняються між собою не тільки за господарсько-

корисними ознаками, але і за цілим рядом гематологічних показників. За рівнем обмінних процесів в організмі коні верхово-запряжного типу переважать своїх аналогів як первинного так і верхового типів.За вмістом загального білка в сироватці крові на протязі року в коней першої групи містилося більше загального білка ніж в сироватці крові коней другої і третьої групи. Таким чином, порівняно найнижчий рівень загального білка в сироватці крові відмічено в крові коней третьої групи, які в цей же період виділялися найвищою інтенсивністю росту і розвитку тіла. Отже, можна припустити, що нижчий рівень в крові загального білка обумовлений вищою інтенсивністю його використання для синтезу білків організму, головним чином м'язової тканини.Популяція коней гуцульської породи за показниками гістоструктури шкіри і морфології літнього волосяного покриву займають проміжне місце між кіньми Пржевальського і кіньми європейських порід, що говорить про кращу природну резистентність в порівнянні з європейськими породами коней.

Крім того між типами коней первинного (оригінального), верхового і верхово-запряжного типів є значна різниця, що говорить про кращі адаптаційні і резистентні показники коней первинного типу. Очевидним є те, що коні верхового і верхово-запряжного типу піддавалися поглибленій селекції в напрямку певної продуктивності. Коні гуцульської породи, особливо первинного типу є особливо цінною популяцією, володіють особливими біологічними особливостями і підлягають обов'язковому збереженню. Не встановлено також істотних різниць між показниками поведінки коней різних типів. Тоді як за рівнем нервової рівноваги, досліджуваної попередньо, було встановлено істотні різниці між різними групами коней. Аналізуючи середні загальні показники бальної оцінки стверджено, що найбільшим зрівноваженням характеризувалися кобили верхово-запряжного типу, а найменшим – жеребці первинного (оригінального) типу.

Напрям оцінки м'ясної і молочної продуктивності бурої карпатської та швіцької порід в умовах українських Карпат є дуже цінним і дослідження у цьому напрямі необхідно продовжити і надалі. Оцінено рівень розвитку ознак молочної і м'ясної продуктивності, відтворюваної здатності корів бурої карпатської та

швіцької порід.За період науково-дослідної роботи поточного року відібрано нетелі в кількості 153 голови, дочки бугаїв ліній: Голуб-40, Ромб -48, Цвіркун - 65 голів та вивчено їх господарськ-корисні показники.Середня жива маса первісток - дочок бугая лінії Голуб на початку досліду – 370 в кінці досліду - 385 кг., лінії Ромб – 375-395 кг., лінії Цвіркун – 395-405 кг. Найменшу живу масу мали первістки - дочки бугая Голуб, найвищу - дочки бугая Цвіркун, різниця у живій масі складала - 20 кг., статистично вірогідної різниці за живою масою не виявлено.Молочна продуктивність за вісім місяців (березень-жовтень) лактації складала: у первісток дочок бугая Голуб – 2267,0 кг., Ромб – 2287,2 кг., Цвіркун – 2337,3 кг., найвищий надій молока за вісім місяців лактації мали первістки дочки бугая Цвіркун, різниця складала 70,3 та 50,1 кг. в порівнянні з ровесницями первісток - дочок бугая Голуб та Ромб.

З питань теоретико - методологічного забезпечення економічного розвитку аграрного сектору економіки та сільських територійвідпрацьованоорганізаційно-економічні підходи розвитку аграрного підприємництва Закарпаття в умовах євроінтеграції. В сучасних складних умовах господарювання і ведення бізнесу зумовлюється необхідність впровадження інноваційних підходів до забезпечення розвитку сфери туризму, доцільним є застосування прийому дифузії інновацій як вагомої складової розвитку досліджуваної сфери, саме в умовах мінливості вибагливих вимог споживачів до агротуристичних послуг і агротуристичних продуктів. Особлива увага в Закарпатті повинна приділятися саме розвитку агро-, еко- й зеленого туризму, як найбільш доступних для більшості споживачів туристичних послуг.

Питання брендингу як інструменту активізації традиційних та започаткування нових форм господарювання в аграрній сфері на сьогодні є важливим аспектом у просуванні нової продукції. Досліджуваний підхід щодо формування брендингового середовища в межах регіональної економічної системи і її пріоритетних видів діяльності уможливить активізацію брендингового процесу з відродження традиційних та започаткування нових видів економічної діяльності в аграрній сфері. До таких видів можна віднести вирощування різноманітних трав для виробництва чаю (у

вигляді зборів лікарських, трав'яної суміші) цілющі фіточаї, терруарне виробоство, кулінарні вироби місцевого походження.

Значна робота з маркетингу інновацій здійснюється через мережу 16 демонстраційних технологічних полігонів, а саме: картоплі, овочевих(томати, перець солодкий, перець пряний), малопоширених та пряно-ароматичних рослин, винограду, груші, яблуні, сливи, озимих культур, ярих культур, кукурудзи, тютюну, багаторічних трав.

Структурною одиницею нашої установи є лабораторія ґрунтознавства та агрохімічних аналізів, яка на даний час проходить атестацію. В лабораторії проводять визначення якісних показників ґрунту і рослинних зразків. В установі вимірювання ведуться в основному за стандартними методиками. Кількість параметрів що вимірюються за ДСТУ ISO, ДСТУ або ГОСТ налічує 72 одиниці. Лабораторія відповідає критеріям атестації, згідно з «Правилами, уповноваженнями у державній метрологічній системі», затвердженими Держстандартом України за № 71 від 29.03.2005 р. та зареєстрованими в Міністерстві юстиції України № 392/10672 від 13.04.2005 р.Лабораторія здійснює аналітичний супровід наукових досліджень інших лабораторій і відділів установи. Діяльність лабораторії направлена на визначення якості ґрунтів, сільськогосподарської продукції та сировини і відповідає вимогам науково-дослідних робіт. Лабораторія забезпечена необхідними технічними засобами вимірювання, випробувальним обладнанням, стандартними зразками, допоміжними матеріалами, реактивами та іншим у відповідності до вимог НД та методиками виконання вимірювань. При проведенні вимірювань дотримуються норми чітко визначених вимог нормативних документів (НД). Лабораторія гарантує правильне виконання випробувань, їх достовірність, об'єктивність та точність. Вимірювання в лабораторії виконуються відповідно до «Настанови зякості»,яка розроблена згідно з рекомендацій «Правил уповноважених в Міністерстві юстиції України за № 392/10672 від 13.04.2005 р. та ДСТУ IS0/TR 10013:2003», виконання якої забезпечує якість при проведенні аналітичних досліджень.

З метою охоплення актуальних більш вагомих питань для вирішення науковцями на наступну п'ятирічку нами підготовлено та

подано на експертизу проекти науково-дослідних робіт. Дуже важливо на сьогодні вирішити питання сортового розміщення фундука, який дуже швидкими темпами розміщується на Закарпатті, висадки проводяться часом на угіддях низької якості з високим розміщенням грунтових вод. Тому запропоновано проект з розробки науково-методичних основ селекції та сортовивчення фундука з метою більш детального вивчення вже широко висаджених сортів завезених з Італії – Тонда та Монтарелла.

На основі комплексних досліджень будуть розроблятись методологічні підходи створення селекційного матеріалу картоплі за основними ознаками стійкості проти фітофторозу в умовах природного фону зони Карпат України, де картопля найменше вироджується. Розробка і впровадження комплексу заходів з відтворення добазового та базового насіння картоплі з використанням специфічних умов гірської зони Карпат.

Для гірської зони дуже важливим буде встановлення закономірностей деградації лучних угідь гірської зони Карпат і розробка технології їх трансформації в екологічні угіддя та рекреаційні зони для виробництва органічної продукції та розвитку зеленого туризму в Україні. Розробити методи збереження генофонду та консолідації популяції коней гуцульської породи в бажаному типі. Розробити методи підвищення продуктивності та консолідації типів української гірськокарпатської породи овець в господарствах Закарпатської області. Розробити методи селекційно-племінної роботи та ефективного використання худоби бурої карпатської породи у особистих господарствах населення Закарпатської

Висновки. Розроблено проект з наукового обґрунтування потенціалу підвищення кормової продуктивності багаторічних трав та розробка технології поліпшення вироджених гірських лук Карпатського регіону. Удосконалення комплексу протиерозійних агротехнічних заходів в ґрунтозахисних системах землеробства гірської зони Українських Карпат.

Для низинної зони Закарпаття залишаються актуальними питання з розробки науково-методичних підходів для селекції ефіроолійних культур (любистку лікарського лофанту ганусового) та удосконалення сортименту в умовах змін факторів зовнішнього

середовища, розробка науково-методичних підходів для селекції нетрадиційних ароматичних видів овочевих рослин та формування і збагачення сортименту в умовах кліматичних змін, формування ознакової колекції ранньостиглих зразків кукурудзи (ФАО 150-300) в агроекологічних умовах Закарпаття та забезпечити її ефективне використання, селекційно-генетичні основи підвищення продуктивності тютюну та формування колекції тютюну і махорки з метою відродження культури в Україні та відпрацювання селекційно-технологічного процесу, застосування ампелоекологічних засад при вирішенні питань розміщення та проектування виноградників у Закарпатській зоні.

Бібліографічний список

1. Інформаційний звіт про діяльність Закарпатської державної сільськогосподарської дослідної станції за 2019 рік. - С. 105
2. План науково-дослідних робіт на 2020 рік. - С. 90

Одержано редколегією 20.06.2020р.

МАТИЕГА О. О.

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ НАУЧНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ЗАКАРПАТСКОЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ОПЫТНОЙ СТАНЦИИ НААН

Закарпатская государственная сельскохозяйственная опытная станция, работает над комплексом вопросов научного обеспечения развития аграрного сектора Закарпатского региона. Координация научной работы осуществляется с 15 главными учреждениями НААН. Сотрудниками учреждения научно-исследовательская работа выполняется с 15 ПНД, включающие 24 задания второго уровня из них 13 фундаментальных, 19 прикладных и 2 поисковых. Численность работающих в опытной станции составляет 52 работника, из них научных работников 32, в том числе 12 кандидатов наук и 3 доктора наук. В конце 2018 защитила докторскую диссертацию Кормош Светлана Михайловна.

MATIEGA O.

STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF SCIENTIFIC ACTIVITY OF TRANSCARPATHIAN STATE AGRICULTURAL RESEARCH STATION NAAS

Transcarpathian State Agricultural Research Station is working on a set of issues of scientific support for the development of the agricultural sector of the Transcarpathian region. Coordination of scientific work is carried out with 15 main institutions of NAAS. Employees of the institution carry out research work with 15 IPA, which include 24 tasks of the second level, including 13 fundamental, 19 applied and 2 exploratory. The number of employees in the research station is 52 employees, including 32 researchers, including 12 candidates of sciences and 3 doctors of sciences. At the end of the year Svitlana Mykhailivna Kormosh

O. O. MATIEGA

A KÁRPÁTALJAI ÁLLAMI MEZŐGAZDASÁGI KUTATÓKÖZPONT TUDOMÁNYOS TEVÉKENYSÉGÉNEK HELYZETE ÉS FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI

A Kárpátaljai Állami Mezőgazdasági Kutatóközpont átfogó tudományos kérdésekkel foglalkozik a Kárpátaljai régió mezőgazdasági ágazatának fejlesztése érdekében. A tudományos munka koordinálását a Nemzeti Agrártudományi Akadémia 15 fő intézményével végzik. Az intézmény munkatársai 15 alkalmazott kutatást végeznek, amely 24 másodfokú feladatot tartalmaz, amelyek közül 13 alapvető, 19 alkalmazott és 2 feltáró. A kutatóközpontnak 52 alkalmazotta van, köztük 32 kutató, amelyek közül 12 tudományos kandidátus és 3 tudományos doktor. 2018 végén Svitlana Mykhailivna Kormosh megvédte doktori disszertációját.